

תיאטרון

כרמית מירון

רלוונטי היום

"מעגל הגיר הקווקזי" מאת ברתולד ברכט, בתיאטרון הקאמרי; תרגום: רבקה משולה, בימוי: אודי בן משה, מוסיקה מקורית ועיבודים: קרן פלס, ניהול מוסיקלי: טל בלכרוביץ, עיצוב במה: פרידה קלפהולץ-אברהמי, תלבושות: עפרה קונפניו

"על שלושה דברים העולם קיים: על האמת, על הדין ועל השלום" (רבן (שמעון בן גמליאל, פרקי אבות א', פס' 18)

"מעגל הגיר הקווקזי", הקאמרי

תימלט ושוכחת את בנה הקטן בקרן זווית, מוצאת אותו גרושה, וחרף הקשיים והעינויים שהם מנת חלקה היא מצילה את הילד שאינו בנה. בינתיים גרושה מחכה לשובו של ארוסה סימון חאוה מן המלחמה.

כאשר שבים לשלטון המושלים הישנים, דורשת אשת המושל, שכעת היא אלמנה, את בנה מידי גרושה, בהיותו הירש החוקי של כל האדמות והנכסים.

כאן בא מקומו של השופט אצדק, השיכור החכם ואיש תאוות החיים וסבלותיהם. יורשם הרחוני של טיל אוילנשפיגל וקולא ברוניון על הבמה, השופט העממי בביצוע מעולה של שלמה בר-אבא, אשר הפגין פיקחות, רוך והבנת חוקי הצדק לפי האמת האנושית הידועה לו. עם הופעתו התעוררה לתחייה הבמה כולה, ומשחקו העניק כוח ומשמעות לרעיון המרכזי במחזה של ברכט.

נטע גרטי בתפקיד גרושה היתה נעימה למראה, נעימת קול ומעוררת אמון. בתמונות האחרונות עם בר-אבא, הצליחה להגיע להשגים דרמטיים מרשימים.

הפיכתו של "המעגל" האהוב והמוכר להצגה מוסיקלית, הוסיפה ללקח הקלאסי, התוקף את השלטון המושחת, המוכר, לדאבון לב, גם בימינו ובארצנו. עם זאת, מנסה לקח זה להסביר את אשר חבוי בין השיטין.

בחיי בני האדם המחפשים את האמת, את הדרך ואת השלום. הבמה היתה יפה ואפקטיבית, השחקנים והזמרים החליפו תלבושות לעיני הצופים, לשמחת הקהל הסקרן.

זאת הפקת מרובת שחקנים וזמנים, וקשה למנות את כולם. אזכיר את אודי רוטשילד בתפקיד סימון חאוה, ארוסה של גרושה, יפתח אופיר בתפקיד המושל וליאור זוהר, בתפקיד אחיו הרוצח של המושל, השואף להגיע לשלטון. (מישהו כאן אמר "המלט"?) זאת הצגה יפהפייה, הנוגעת לחיינו, כאילו נכתבה היום.

במחזהו הידוע של ברכט מוטיב הצדק דומיננטי במיוחד. השקפתו החברתית של ברכט החלה להתגבש בתקופת ויימאר (1918-1933) לאחר ניסיון הנפל של הפיכת גרמניה לדמוקרטיה ליברלית פרלמנטרית. הרעיון שנכשל סלל את דרכו של המשטר הנאצי, שברכט היה אחד ממתנגדיו הנואשים והעקביים, עוד בתחילת דרכו.

סיפור משפט הצדק של המחזה שואב את השראתו משני מקורות, האחד, מחזה סיני מהמאה השלוש-עשרה, מאת לי הסינג דאו, והשני, משפט המלך שלמה התנכי (מלכים א', ג' ט"ז-כ"ח).

שם, כשהמלך פוסק לטובת האם האמיתית, האמת, הצדק והחוק עולים בקנה אחד. במחזהו של ברכט, השופט העממי אצדק מעניק את הילד לאם המאמצת שהצילה את חייו, ושוב, מעדיף את הצדק על פני החוק. גרוויה הפיאודלית, ובמידה זו או אחרת, רבות מן המדינות המערביות בימינו, לא מכירה במשוואה של אמת-חוק-צדק העולים בקנה אחד.

ברתולד ברכט (1898-1956) הוא ייחודי בתיאטרון האירופי המודרני, משום שהיה תמיד משוררם של העניים והמדוכאים. עם עליית הנאצים לשלטון, בשנת 1933, נאלץ להימלט מגרמניה ויצירותיו הוחרמו. בשנות מלחמת העולם השנייה נדד ברכט בין הנמרק פינלנד וארצות הברית, עד שלבסוף הגיע לגרמניה המזרחית והקים שם את תיאטרוננו המפורסם, ה"ברלינר אנסמבל".

את "מעגל הגיר הקווקזי" החל לכתוב בגלות בארצות הברית, בשנים 1945-1946, וזה המחזה האחרון שהשלים את בימויו לפני מותו, והוא בן 58 בלבד.

מוסכם על הכל שזה אחד המחזות הבשלים ביותר של ברכט, חיוני ותוסס, חכם ומשעשע. הדמויות הראשיות, הנערה גרושה והשופט אצדק הן מהגיבורים החברתיים המקסימים והחכמים מכל אשר יצר דמיונו הפורה של משורר החלכאים והנדכאים.

גרושה היא המשרתת של נטאלה אבאשווילי, אשתו של המושל הגרוזיני. בעת הפיכה בארמון, כאשר הגבירה עוסקת בבחירת שמלותיה בטרם